

Pridplata na cilu god 3 for. na pol god 1 for. 50 nov. na četvert. 75 nov.
Za Srbiju 30, 15, 7 1/2 Grosa. Izlazi svake Nedjelje jedanput.

Pisma svakoversna predmeta molimo na uredništvo uputiti.
Neprijetena neprimamo.

God. II. U Kalači

U Četvrtak 15. Lipnja 1871.

Broj 24.

Velesinjenim Pridbrojnicima.

Stupili smo već u treći mjesec ovog četvrtka, kojim iziće pridplata mnogima od naših poštovanih čitatelja. Po dužnosti — koja nas veže prema ovom Listu, kano čedo gorkim trudom rodjeno i dosada uzdržavano — molimo prijatelje našeg milog roda, da se za vrijeme pobrinite, pridbrojnice sakupljati i pridplatu uputstvom poštarskim najlakše ovamo poslati dostojahu. Koji naše stanje poznaje, taj uvidja, da mi sve što u duši, srcu i posidu imamo na razvitak i probitak našeg milog roda virno žrtvujemo; al poklem svaki razboriti rodoljub i to uvidja, da su naše sile, bile one duševne ili materialne, veoma ograničene: za oto ne stidimo se očitovati, da bez rerne roskog podpora zadugo iztrajati nećemo moći. Radi toga i opet molimo poštovane rodoljube, da nam pridplatnike sabiraju; a suradnike, da nas sa svoji spisi podpomažu. Mi ne smatramo sebe kao nenaknadljive, jel se nadamo da Bog nije ni za naš rod zaboravio, već buduć po svojem iskustvu poznajemo strašne tegobe svakog početka: bili bi radi samo donle iztrajati, dok se nebi pokazao muž na pozorištu koji bi borbu snažnijim silama priduzeo. Osićamo mi svakojako da nismo ovom podhvatu dorasli, i to žalostno gledamo, što lista barem oblik po sadanjem ukusu urediti a još manje prostor ovećati ne znamo. Al šta da činimo drugo, dok zaprike sile nadmašaju — već da bratsku pomoć ištemo. A buduć nam se vila potužila da se stidi u Vilajet jednokrila izlićati, zato će mo je od 1-og Srpnja

mješčno dvaput al na pol arku izdavati. Cina ostaje 3 fr. na cilu, 1 fr. 50 nov. na po, a 75 novčića na četvrt godine. Uredništvo.

Barbarstvo u Parizu.

II.

Stojeć na garištu pariškom, pod kojim u prahu i pepelu leže krasne javne i privatne sgrade, i stratištu polivenom krvlju silnih nevinih i nedužnih građana, nije moguće da čovik koga srce nije odrvenilo, da sažaljenja suze neroni. I kad je s ovima bližnjeg grob polio, nemože kršćanin odoliti: da ne razmatra odnošaje društvenog sastavka, i nepotraži izvora tolike opačine, koju je pako na svit izlio.

Barbarstvo, poganluk, zvirski divijačina, i grabežljiva bisnoća u mah i najprostijem čoviku prid oči stavlja: da tu u prvom kraju neima druga izvora već tamna neznanost, i neograničena, zlobom jidom mržnjom nahranjena i odgojena strast. To je tako vidno da tajiti nitko neće, ako mu je oko razborito. No da je to samo tako u Parizu, mi bi umirenom dušom u budućnost gledali, jel znamo da u Francuskoj ima mnogo prosvitljenih muževa, koji će te tmine razjasnjivati, ima silnih duhova, koji znadu i ume dobrotvorne družine sastavljati. Al poklem se ti žalostni odnošaji po svoji Europi snuju, to je naša dužnost sve one rane odkriti iz kojih duševni jid izvire, i sve one likove naznačivati, koji su podobni te lićiti.

Kako tmine nemaju drugog lika van svitlosti, tako neznanost neda se drugim raztirati, već samo naukom. Istina je : da o nauki svit nikad više nije govorio, no u našem dobu, i nemože se tajiti, da su mnoga za nauku i prosvitu već učinjena. Al kad s jedne strane gledamo na prostore neznanosti, a s druge na himbene proroke, koji pod izlikom znanosti razprostranjaju trovilo, onda moramo očitovati : da je za nauku i razvitak puka još veoma malo učinjeno. Mi nismo naravi onih ljudi, koji su u robstvo pakla zaišli, pak kad štampom svoj gnjiv i jid priko svega, što se njima nesvidja, bez granice izlivaju : onda ako vlast zadobiju, sve ono što uz postojeće glas digne uguše, kako je to i sad komuna u Parizu dokazala, kad je novine sebi protivne ukinula. Mi želimo slobodu za pamet i srce, zato nismo prijatelji ograničenja štampe ; al samo bi to prvo želili, da se osvidochenje virozakonsko u svakom čoviku u svakoj družini poštiva ; i takvi koji to grozno i ludo napada, da se kazni, i ako se neokani, kano drugi obće sigurnosti dušmani u divijačinu izgnaju. Ta neima na svitu sveće, milie, i dražie svojine od vire po svakog svistnog čovika. No ako tko neima svojeg virozakona, tomu nitko nena-vidi, neka on dakle nedira onaj kojeg ja poštivam, i bez obrazno ne napada.

Al u Parizu, u Pešti, u Beču, i. t. d. to se javno diluje: pismom u novina, a u javni sastanci ričom ; i svetina koja je ponajviše u gluposti odrasla — hrani se zlobom, mržnjom i jidom proti kršćanluka. Drugo bi želili da svećenici učitelji i svi svistni roditelji upoznađu : da je danas štampa jednu polu vlasti od riči uzela. Dakle nije mudar, nije izkusan čovik koji misli, da je dosta nauk samo ričom podiljivati ; ako ga i štampom ne razprostranjate, to će tušta mračnog u pameti, i tušta opasnog u srcu i duši vaših virnih, vaših učeni-ka, vaših dice ostati. Divit se valja kako se ljudi znadu sdružiti, da utemelje jedne novine, da izdaju knjižice, koje će viru kršćansku napadati, koje će sveto i pravo pogaziti, koje će zakonu ugled podkopati, da ih za poture prodaju ili baš i bez poture silom u džepeve ljudske tiskaju ; a novine koje viru brane, koje zakona ugled štite, koje vrhu čistoće i virnosti ognjišta kućevnog bdiju, pište koda su svaki dan na umoru ; knjige, koje znanost pravu razkriljuju, nenalaze izdavatelja, jel neima kupca. A sveje zalud, dogod ravnatelj svit neupoznađu, da čovik ne sastoji samo od pameti već posiduje i srce, pak košto ona triba znanošću da se razsvitli, tako ovom triba vire da se oplemeni : crkva i škula poruke valja da idju. Tko se upiše u kako rovarsko društvo, gdi su sva tajna, taj u svakoj nevolji nalazi pomoći, dica mu se obuju, novine knjižice mu se prisiplju ; a koji neće da svoju duševnu slobodu prigori, toga dica neimaju obuće, ako je otac obolio, gladjom se more. Gdi je u svećenika i učitelja i roditelja duh Sv. Vince od Paula, da se sklapaju u svakom selu društva,

koja jaz svaki, ma se u čem otvorijo, darom ljubavi zaklapaju ?

U drugom kraju uzrok tom nečuvenom vandalizmu nalazimo u onom političkom duhu, koji je dosad u mozgu državnika vladao, koji misle : da jedna država nemože postat silnom, ako se neće prije sve one slobostine, koje naravno pripadaju obitelji i obćini, uništiti i u središnjem ravnateljstvu izkupati. Centralisatia ubija osobeni obiteljski i pokrajinski duh, nehajanje se razlie po srcu i duši gradjana, pak svaki jedino sve od ravnateljstva čeka ; a ovo buduće je u srcu i duši ograničeno kao i svaki pojedini čovik, zato nemože imati na sve strane pozornost, i tako se s jedne strane uvlaču u društvene odnošaje svakojaka trovila, a s druge strane malo se diluje i to ne naravnim putem na duševni i tvorni razvitak gradjanah. A poklem svakdašnje potreboće uzbudjuju nagone, i ti nenalaze obćila zakonita, to je naravno da si svaku prigodu pokušaju zapriko prigaziti, kada se navadno bisne strasti podrišivaju.

A u trećem kraju pokaziva nam se vrilo te strastvene razuzdanosti u onom nerazmirju, koje je vladalo u tvornicah medju gospodarom i najmenikom. Državnici mnogo se brinu o pitanju medju kapitalom i radom, al da se sukob koji se svagdi priti neporodi, o tom još ni koraka nisu učinili. Garište i stratište pariško dokaziva da redarstvo i vojničstvo nije dostatno da se ovaj odstrani. Odnosaji medju posednikom i zemljodilcem veoma se lipo izravnjivaju po okolnostima, al oni medju tvorinari i njihovi radinja — svaki dan veći jaz otvaraju. Priko dvanajest sati rade, u hrdjavom zraku, mužki i ženski odrasli, i mali, pa tvorinar silni dobit trpa u džep, a nadničar jedva toliko ima, da priko nedilje živ u rondjah zakriljen ostane : on neima svetca, neima nedilje, da opočinje, da se u Bogu razveseli, jel ako neradi i u nedilju onda mora gladovat. Dakle tu je ridko crkve a još ridje škole naći : pa eto gdi razte, i gdi se širi barbarstvo i poganluk.

Samo netriba dopuštati, da se tvorinare uz velike varoš nastavljaju, pak će pogodba naravnim putem to pitanje rišiti. Država triba da ograniči trudni rad jednog dana, da ište od tvorinara crkvu i škulu, pak će se put upričiti širenju divijačine. A što se tiče velikih gradova valjada da bi i tu tribalo po razliki hatara mešdje nastaviti, jel ako te ne bile budu pomećane, najposli će se sve države u jednu varoš sliti, gdi onda svaka uprava, ako nije nemogućom postala, a ona s naukom zajedno taka je skupa da š njome iztrajati nismo kadri. Humanisam kao i sloboda mora imati svoje granice, pak što u gradu nezna pokazati, kakvim radom i trudom se održava, to triba odstraniti. Zar bi Rim onako sjajno u poganluku obstojao, da nije suvišak pućanstva izseljavao ? Mislimo da ovo načelo ni Bogu ni čoviku nije protivno. A po sadanjem nehajanju spore se prosiaci, koji u djubretu tilesnom i duhovnom radjaju i odgo-

javaju barbarske, poganske i zvirske razbojnice i ubojice.

TURČIN U BOSNI.

PIŠE —IKT— BOŠNJAK.

(Produženje.)

III. SLOBODA RELIGIJE.

Mislim da nijedan narod nestoji na takom stepenu melanholije, da nebi bio pripravan krv ljevati za žrtvenike svetinjah svojih; a te su: vjera, i narodnost. Dierne li mu ruka silnička u to blago, on već postaje opojen osvetom, nit ima mira dok taj amanet otacah svojih pogazen neosveti na silniku. Nebude li u stanju okajat ga, tad skrstiv ruke šuti brez pokojno trateć dneve žalovanja. Sve mu je oteto, i osto je brez svake utjehe.

Da li silnička ruka ote narodu bosanskom i tu utjehu religije, ćutićemo sada, a drugom smo već dosti govorili.

Ovu stvar zagovarati u Turskoj dotle, dok je osmanlija u Evropi razriešenih ruku, toliko znači koliko gluhu šaptati na uho. Kad je gospoda parižkoga kongresa zagovarajuća slobodu religije u Turskoj dragovoljno ušutkana samo jednom ričju: ne, po gotovu narod hristjanski, neimajuć nigdje zatočnika, valja da se dotle sudbini baci u naruč, dok nebude u stanju i on odprto viknuti: mora.

Ćudo bi i bilo kad bi mogo stat krst siguran kroz četiri stotine godina pod egidom turstva, kao vlasti najveće demoralizacije, a da neposrne, i neozledi se šiljci munarah, vrhunacah sodomskih, koje sumpor bacaju na inovjerske elemente al-korana. Pa to ćudo nemože narod nizapamtiti, nego mjesto njega upisa najernjimi slovi eru života svoga pod turstvom kao najpogibeljiviju religiji; jerbo svaku klicu slobode uništi, a daljni razvoj nje učini nemogućim.

Svaku klicu slobode uništi. Surovu eru kad barbarstvo tursko na toliko njegla uzbuja da nije slobodno bilo na crkvu prikovat novu dasku neogarivju prija ili neopaliv na vatri, pod veliku globu, kojom više samostanah obtrečeno morade propasti tako, da sad samo gomilu kamenja mjesto njih može ćovik spaziti, — već ublažiše vriemena i njih tanko povoljne po hristjanstvo okolnosti.

Prem rečena bašinstva — absolutisma — sa svojom strogošću padoše, ipak veliku silu još narod mora podnositi glede uzdizanja crkavah. Ove obično ako htjedne narod graditi, najpri valja od devleta zaiskat dozvolu, koju češće put poturice bosanske i pogaze, te započetu crkvu obustave kroz više mjescah, kano što se je dogodilo u Sarajevu, koja više godina mora stajati nedovršena; na Ulicah i Dubrah, pod izlikom da narod uzdiže tvrdjave, bi zastavljena gradja dok se opetovano dozvola ne dobi da se može dovršiti.

Medjuto to postupanje nezadaje žalost toliku narodu; buduć da je priko četiri stotine godina robstva naućio prisustvovati na više mjestih službi Božjoj izvrgnut vjetru, kiši i sniegu pod svodom modrine nebeske. Ali ranu koju mu zadaje silnik otimajuć djecu i braću njegovu iz krila crkve, nemože nikada priboliti.

Postupak kog je poprimila vilajetska vlada, osobito pod Osman pašom, znade najvećim absolutismom spratiti pod barjak al-korana sliedbenike vjere Hristove. Ovi što nijedan predšastnik njegov ne bi u stanju izve-

sti, usudi se pokušat, i s uspjehom izvede; a to je: da ako jedan od sliedbenikah hristjanske vjere samo oćituje želju prići na mahomedanizam već je stvar gotova; nit se više smie pridati pastirim prvoga vjeroizpoviedanja na podučavanje, nego im se samo prikaže da je ovi oli ona prišla na mahomedanizam. Već stvar gotova.

Prija je drugćije sasma stvar išla. Kad bi koji naimo htio ostaviti hristjansku vjeru, ipak bi se moro pridati kroz dva ili tri dana u ruke pastira sliedbe koju ostavlja, te istom tada izpitati, i uvrstiti medju muhamedance ako ostane pri prvoj svojoj želji.

A koji je uzrok tolike nestalnosti u vjeri? Sjero-maštvo. Hristjanin koji je dotjeran do skrajne nevolje progonstvom, nemogav raniti djecu svoju drugo mu ne preostaje nego izdati u najam; a buduć da ih je takih sijaset, nemogu svi namiestiti djecu kod imućnjih hristjanah, nego ih valja davat Turcima. Ovi djetetu zabranjujuć od male maloće pohađjati službe božje gdi bi mogli ćuti spasonosan nauk, narinjivaju im načelo muhamedanisma; te kad izadje na godine razuma zahtjevaju da im se priluču u nevjerstvu ako hoće nadalje ostati kod istih. Te tako djetetu, neimajuć kud na drugu stranu, red je okaljati dušu, a ožalostiti roditelje, koji nikakva prava neimajuć na njega — po nauku turstva — ni odvratiti ga nemogu.

Eto što ćini oškudica orfanotrofiyah kojimi bi se najprija moglo doškoćiti toj nesreći; a uzdignuti ih nije moguće pod ovakim pritiskom.

(Slidi.)

KUĆNI POSLOVI.

O STANJU UČITELJSKOM.

U svakom listu novina štijemo ovu obću želju: „Odranjenje! neka ti pridje tvoje kraljestvo.“ Ali žali Bože, što ovo većom stranom samo na papiru vidimo, i što ova obća želja pišti sakrivena u tajnosti; a gdi i za što? to ću ja iz iskustva iskreno kazati.

Kraljestvo odrane jeste u ruku učitelja položen. Važna je osoba učitelja u drućtvu ćovićanskom, kad savistno nastoji onih, na njegov oslonitih malenih duševne snage razvit, i taki pravac dat, da Bogu virni štovci, a domovini umna i razabrana uda postanu. Već Sv. Pava Apostol ovako govori od učitelja: „Vi odranitelji sjaćete kano nebeske zvizde.“ Jedino ove riči hrabre i ubudjivaju učitelja na pomnju i radljivost, jer borme: kako na mnogi misti postupaju s učiteljima! nije ćudo, ako i iz najmarljivieg učitelja grudi pomnja i revnost izgine.

Zakoni strogo pridlažu i obvezuju što, i kakve stvari mora učitelj pridavati i učiti. Ali i toje strogi zakon što jedna obćina prama svojim učiteljom ćiniti mora, koji nevina ćeda, oćem najdragocinie blago odgojava, njeguje i ovim za budućni život dobar pravac nastoji dati. Ali žali Bože! što akoprem od učiteljah vrlo se iziskuje, da po zakonu ćini, a nikoja obćina zakone smatra — kanoti kakvu u kovaćnici od ljudi sastavitu izmišljotinu držeć učitelja kanoti svinjara, i ćini se, kano da bi se s učiteljom ćuškat se dalo.

Poznajem obćinu, kojoj da je na zdravlje! kad na svoju žalost kazati moram — da je od učiteljah, koji su priko više desetina godina žita u svojoj plaći imali, a sad! obćina ovo oduzeć ne po zakonu nego svojevoljno plaća učiteljom za mirov peštanski žita 3 fr. a danas i zob ima veću cinu. Kad bi pako učitelji obćinu više puta

molili, da svoju rođenu rahnju (što po zakonu sudom tražit može) podignu, onda bi nikoji odgovorali : „Nama ne plaća ni varmegja ni ministarstvo učitelja, dakle nam u stvari ovoj ilne zapovida.“ Vidite li vi braćo i učitelji! što je trudbi našoj hvala i plaća! Kažite : je li ovo duh 19 vika? U ovoj istoj obćini jedan učitelj par je čizama izderao iduć obćinskoj kući da mu se vrt (kojeg su i dosad obgradjivali) obgrade, i najposli dobio je odgovora „Ako mu triba zelenja-krastavaca i. t. d. ima na piaci neka si kupi ako je željan : kano da učitelj Bog zna kakvu obilatnu plaću ima, i svašta si za gotov novac kupiti može.

Drugi pako učitelj ove iste obćine imadiše u plaći svojoj slobodan stan (kvartilj) a sad obćina ovo oduzeći plaća mu 40 fr. Učitelj pako ovaj tražeć sebi stana nemogo naći, i da mu se g. spajja ove obćine nije smilovao i dao od svojih kuća jednu za stan, morao bi ovaj siroma učitelj sa svojom suprugom i svoji četvero dice ili pod vedrim nebom pribivati, ili u svoju školu useliti; koji obćinu ovu već 12¹/₂ godina služi i priko godine 350—360 ditce učeć, gdi je sebe tako ubio : da danas u krevetu leži i boluje čekajuć, da mu stolar sastavi od dasaka vikovitu kuću. Komu će se ovaki učitelji okreniti? ili gdi će si tražit pomoć i obrambu?

Još jedan kamen pritiska mi srdce, a i ovog ću skinit da si olakšam terete. Učitelji ovi sve do današnjeg dana svoju lansku hranu dobili nisu.

Ako dakle ovako budemo postupali s učiteljom — ako im ovako budemo plaće izdavali, onda zaisto nemožemo drugo ni čekati nego ono — što je jedan slovenški učitelj rekao :

„Jaka placa, taka budje a i robota!“ . . .

Jedan učitelj.

RAZNE VISTI.

— Koliko je Andrašy imo posla dok nije ministra za pravosudje našo, toliko više ima ministar nutrašnji Toth s veliki župani (főispánji), a ponajviše za Bačku, za koju ne više nego devet naminjenika ima, medju devet i jedan pop; zbog čega je Ernest Mukić našo za nužno svoj glas u „Honu“ podići : da popovi baveć se bogoslovjem slabe vištine mogu imati u upravi županskoj.

— Magjari se na jedanput poplašili da će se Pešta pošvabit; i na vrat na nos ustrojavaju se zadruge, koje nigdi neće vašariti u dućanima i tvorinarama gdi su nimački nadpisi. Sve je dobro, samo da ne bude kasno, jel ako je istina : gdi Turčin stane, tamo trava više ne raste, onda je i to istina : gdi se Švabo uvuće, ondud tira gosu iz kuće.

— Z arcibiskupa pariškog su izimenovali Dipanlupa, jednog od najsajnijih muževa u katoličkom svitu, samo da ne prodje i ovaj tako ko pridaci njegovi. Od vrmena velike bune francuske jedan jedini izmedju pariških arcibiskupa je umro na svojoj postelji, a jedan kao begunac u Rimu, svi ostali pak nasiljnom smrću.

— Prije nekoliko godina pokazivali su se dva brata, rodod iz Siama, kojima su prsa bila srašćena. Sad se pokazivaju po svitu opet dvi sestre, rodod iz južne Amerike, kojima su ledja srasla. Osamnaest im godina. Dvoglasno pivaju, i igraju lipo.

— Pućanstvo grada Londona. Po narodnom popisu, priduzetom prošloga miseca u Londonu, iznaša

stanovništvo englezkoga glavnoga grada 3.251.804 duša. Od god. 1861. od kako je obavljen zadnji popis, pomnožalo se je londonsko stanovništvo sa 447,815 osoba.

— U P a r i z u kao još da nema potpune sigurnosti. Barem se često događja da iz ponikih kuća pucaju na soldate, pa soldati ne smiju pojedinice na ulicama da se pojavljaju. U jedno veće pucalo se i na samog Mak-Mahona.

— J e d n e francuske novine donose vist, da su krvni pariški ustanak niki učenjaci, tako zvani socialiste pobudili i taj do konca rukovodili. Ovima je težnja da čitavo društvo čovičansko priobraže. Medju njima oličavaju se Karlo Marks Nimac, i Rus Bakunin.

— K a ž u, da je Garibaldi taj čuveni talijanski general vrlo ožalostjen zbog ugušenja pariškog ustanka, i često govori o svojoj smrti.

— 16-og dana ovog miseca će se držati svečanost u Berlinu na uspomenu nimačkih pobjeda. Prid prohodom 80 francuskih zastava i orlova će nositi, koje su u ratu zarob ili.

— K n e z o v i francuski, koji su prije izgnani bili već se povratili u svoj zavičaj, da pokušuju sriću na pristol se uzpeti. Ali rascar Napoleon on još ne nalazi za ugodno stupit na krvavu francusku zemlju.

— S a b o r ugarski su 11-og dana ovog miseca zaključili i do 14. Rujna odgodili.

— P i š u, da je 2-og Lipnja ne samo na subatićkom Paliću nego i na ravninama kraj Tise strašan vijor bisnio, na kakvog se niko ne spominje. Na milje zemlje najstarodavnija drvlja je s korenom pokidao. Raž je uništena; žitu se još nadaju. A oko Temišvara je baš snig padao 4-og Lipnj. tako ko u zimu.

TRGOVINA I OBRTNOST.

Cinjenik peštanski 10-og Lipnja. Vuna fina suknarska jednostrizena 115—130 fr., sridnjo fina suknarska 112—115 fr., sridnjo fina izčešljana 100—103 fr. — Svinji 26—27³/₄ nov., za iznos 27¹/₂ nov. — Mast sa sudom 32¹/₄ fr., brez suda 32 fr. — Šljive u sudu 11 fr., u džaku 10¹/₂ fr. — Grah bili 4 fr. 60—75 n. — Grašak 6—7 fr. — Sočivo 4 fr. 50 n. — 6 fr. 50 n.

CINA RANE. Pešta, 10-og Lipnja. Čisto žito banatsko : 83 fnt. 5 fr. 60—70 nov. 87 fnt. 6 fr. 20—30 n.; — tisansko, peštansko, stoi.-biogr. : 83 fnt. 5 fr. 65—75 n. 87 fnt. 6 fr. 25—35 n.; — bačvansko : 83 fnt. 5 fr. 60—70 nov. 86 fnt. 6 fr. 10—15 nov. — Raž 78—79 fnt. 3 fr. 75—80 n. — Ječam 68—70 fnt. 2 fr. 90 n. — 3 fr. 40 n. — Zob 43—45 fnt. 3 fr. 35—44 n. — Kukuruz, požunac 82 fnt. 3 fr. 20—35 nov. — Uzimajuć fnt. polag djumr. maže.

Baja, 10-og Lipnja. Čisto Žito : 83 fnt. 5 fr. 80 n. Napolica 78 fnt. 4 fr. — Raž 76 fnt. 3 fr. 20 nov. — Ječam 66 fnt. 2 fr. — Zob 44 fnt. 2 fr. — Kukuruz 90 fnt. 3 fr. 20 nov., sve po požunac.

Visina vode Dunavske.

Pešta 12-og Lipnja 8' 4" nad 0. Požun 12-og Lipnja 8' 2" nad 0.

Poruke uredništva.

Karlovci : ? u idućem broju. — Matević : St. R. uvrstiće se. — Pešta : B. Sz. pišaćemo vam.

BUNJEVAČKA I SOKAČKA VILA.

M O J E Z L A T O.

Spusti mi se mekom krilcu milko,
Da poljubim već jednoč ti oči,
I da vidim otu vedru suzu,
Koja krvcu u srce mi toči.

Ah! ja moram sdvojiti nabrzo,
Ako krv se ta u pelin stvori; —
Ojadjeno moje srce mora
Da mi tilo éa u grob obori!

Al ako mi svetu dadeš ričcu,
Da me nećeš nikad ostaviti, —
Ja ću te sad, o janješce! ljubko
Na to srce za navik priviti.

Zacilićeš tad mog srca rane, —
Krvca će se pritvorit u zlato . . .
Sjajno zlato i kamenje drago —
Samo amo na krilce mi Kato!

Blaž.

MILANA HISTORIČNA PRIPOVIDKA ZA MLADEŽ I ZA RODITELJE.

OD NIKOLE GJORGJEVIĆ VUKIĆEVIĆA.

V. PRIBLJIŽIŠTE.

Milana, koja dosad nije nikada sama iz zamka izlazila, nadje se na jedanput noću na velikoj kiši i oluji sama samcata u polju pod vedrim nebom. Ona sirota nije znala šta da radi. Zadugo je tražila kakvo suvo misto, gdi bi se skloniti i zoru dočekati mogla. Naposlidku se skloni u jedan gusti šiprak, i tu do zore ostane misleći na svog oca, plačuć za njim, i Bogu se za njega moleć. U zoru izvuče se iz šipraka i pogleda okolo sebe. Radjajuće se sunce baš je bilo osvitlilo krst na velikoj kuli Branislavačkoj, i pogled na ovu kulu i na dvorac svoj ponovi jade Milanine. „Kako bi rado ja — misljaše ona u sebi — još jedanput pohodila ono misto gdi sam odrastla i toliko dobra uživala; možda bi tamo našla, kog virnog služitelja, koji bi me znao uputiti ugljaru Marku. Ali dvorac naš za mene je nepristupan, niti je savetno štogod raspitivati i tražiti u tome sad već nepriateljskom zamku.“ Ovako razmišljajući puna tuge i žalosti uputi se k šumi, u kojoj je Marko živio.

Po sinočnjim očinom pripovidanju znala je Milana da Markovo obitalište od južne strane svoja dva sata hoda odstoji od Branislavca, i da se nalazi u dolini između dva velika šumom obrastla brda. Uputi se dakle upravo tamo, sve jednako u očima držeći ona brda; ali u šumi nebijaše puta ni staze i ona se morade čas kroz trnje i šiprak provlačiti, čas baru gaziti, il priko potoka prilaziti. Podne već privali, a ona nikako još do onih brda dopriti nije mogla. Najedanput na svoi 10 korčaji od nje u šipraku šumne ništo. To je bijo jelen, koi kako ju opazi, okrene se na stranu i hitro uteče. Milana podje dalje, kad al najedanput opazi ona prid sobom u blatu vepra (divije svinče) i učini joj se kao da joj ovaj sa svojim strašnim zubma prití. Ona se jako uplaši i stane bižati. Tako je zadugo bižala, a sve joj se činilo, kao da je vepar vija. Umorena na poslidku zaustavi se kod jed-

nog drveta, s namirom da se na njega popne, ako bi ju vepar stigao. Obazrese, pogleda na sve strane, vepra nit gdi čuti nit viditi. Ali evo druge bede; Milana je u šumi zaišla, i iz očiju izgubila ona dva brda, a sunce se već k zapadu kloniti počelo. „Ah bedna ja — pomisli u sebi Milana — ta ja ću u ovoj strahovitoj pustinji medju diviji zvirovi prinocići morati.“

Glad, koju dosad od tuge za otcem ni ositila nije, počme ju na jedanput jako mučiti, ali ona ipak neizgubi ufanje nego, pošto se malo odmori, ustane, i prizvavši Boga svemogućega u pomoć podje, i popne se na jedan brižuljak, s koga se moglo svud u naokolo na daleko viditi. Crni oblaci sa crvenom kao žeravica okraimom zakrivahu zalazeće sunce. Milana klekne i pomoli se Bogu ovako: „Blagi Bože! Ti si u svetom pismu kazao: Prizovi me u dan skorbi tvoje, pa ću te ja izbaviti, i ti ćeš me proslaviti. Daj Bože, da se ove tvoje svete i pune utihe riči sada na meni sirotoj ispune.“ I gle, dokle se ona ovako molila, na jedanput pomoli se sunce kroz oblake, i svojim sjajnim zracima pozlati dimnji stub, koi se u daljini nad šumom gori uzdižaše. Milana to opazi i s sradošću poviče: „Bože milostivi! Eno, tamo pali ugljvlje čestiti naš Marko. Da za cilo je to njegova ugljana, jer drugoga ugljara na ovoj strani nema.“

Milana je pogodila. Marko je nedaleko odatle imao svoju ugljanu gdi je ugljvlje palijo. U taj par sidijo je on na jednom oborenom panju i pivao niku junačku pismu tako gromkim glasom da se sva okolina orila. Milana ga po glasu pozna, i sakupivši poslidnje sile svoje pohiti k knjemu.

Marko opazivši stranu divojčicu, začudi se odkud tako kasno ovuda kroz šumu idje, ali čim ju upozna skoči sa svoga sidišta, i pun radosti pozdravi ju sa dobrodošlicom, pa onda čudeći se njenom dolazku zapita ju za oca.

„Ah moj Otac, — kroz plač odgovori Milana, — zar vi neznate za strahoviti događaj, koi se kod nas nočas slučijo.“

„Vaš Otac, knez Branislav! — uplašen poviče

Marko i od straha sav bi bijo poblidijo, da nije bio garav od dima i čadji — milostiva knjeginjice, govorite za ime Božije, šta je, šta se to noćas u Branislavu dogodilo.“

Milana tužnim glasom odgovori; „Knez Strašimir noćas je s oružanom silom u naš zamak prodreo, otea moga u lance okovao i sa sobom u Brestovac odneo.“

„Taj prokleti orjatin, — poviče ugljar i spopadne svoju sikiru, — da mi ga je samo uhvatiti! Ali ne, neću ga grditi; — ostsvivši sikiru produži on — moj dobri knez me je svagda svitovao, da nevalja biti napraviti, na zlo brz ni psovač. Bog vidi što je pravo; on će biti u pomoći mome knezu i sudiće njegovom zlotvoru! Ali pripovidite mi molim Vas, kako se to dogodilo. Ja čisto nemogu da virujem, kako je mogao Strašimir za jednu noć Branislavac osvojiti.“

Milana sidne na panj pokraj Marka i pripovidi mu sve po redu, što je nama iz prijašnjega već dobro poznato. Marko međutim iznese joj kruha i sira i ponudi ju najusrdnije. Ona se s jilom podkripi, i napije se bistrice iz izvora vodice, pa onda zafali ugljaru, pridodavši, da joj još nigda nije jilo tako dobro prijalo. „Virujem — odgovori joj Marko — glad je najbolja začina, koju bogati ni za koje novce nemogu kupiti, a mi ju siromasi imamo i za badava. Tako se blagi Bog za svakoga stara, i svakom po niko dobro daje!“

Pošto se Milana oporavi i Bogu na njegovim darovima od sveg srca blagodari, pripovidi ona Marku kako se s otcem rastala, i kako ju je on njemu uputio. Marko bijaše silno tronut tim velikim povirenjem svoga kneza, i saslušavši riči Milanine ovako joj progovori: „Milostiva knjeginjice! Ja sam tvrdo uviren da sveblagi Bog neće u bedi i nevolji zadugo ostaviti tako dobrog i čestitog gospodina, kao što je Vaš roditelj. Molite se samo Bogu, on će ga skoro izbaviti. A što se Vas tiče knjeginjice moja, vidite li ovu gomilu ugljlevlja što gori, zapovidite samo, pa ću odma u nju skočiti. Za Vas i za moga kneza gotov sam i u vatru i u vodu. — Ali prije svega Vi odmora potribujete. Moja je kuća odavde podaleko, a već se eto sasvim smrklo, pa zato Vas nemogu do sutra odvesti, nego eno tamo moje kolibice, što sam ju od jelovih grančica opleo. U nju se sklonite i odpočinite. Postelja je u kolibi od najlapse suve mahovine, ali ja vas uviravam, da se na njoj, kad je čovik umoran i kad ima svist, može isto tako dobro spavati, kao u svilenim mehanim perinama.“

Milana otidje u kolibu spavati, a Marko se namisti blizu svoga ugljevja na klupu od busenja, pod dve visoke jele, ali cilu noć nije mogao oči sklopiti. Sve mu je jednako prid očima bila nesrićna sudbina kneza Branislava, a najvećma ga je mučila misao, da je on svoj nesrići kneževoj uzrok. — Milana je odma zaspala i spavala je sladko sve do zore, ako i jest na polju gotovo svu noć oluja bisnila i plava kiša padala.

KAKO SE NOVA VRST DOMAĆEGA SIRA PRIPRAVLJA.

Skisano mliko pristavi se bliže k umirenu ognju, da se ugrije te tako surutka od sira odluči; zatim se sir sakupi u platnenu vrećicu te se nekoliko dana obisi da se sasvim ocidi i poništo osuši. Tad se sir na sitno zdrobi, u zemljen lonac saspe, pa pokriv ga papirom metne se lonac blizu ognjišta ili na sunce, da dodje u vrinje, što

bude za 3 do 4 dana. Zatim mu se doda putra, soli i kumina te se k ognju pristavi i miša se dok zakipi, a onda se od ognja ukloni dok se ohladi, te se napokon uredi na komade, okrugle ili uglaste, kako se na stol nositi želi. (G. L.)

Poziv na predplatu na junački epos „KONRAD VALENROD.“

Kad se obazremo na naš mali politični značaj, onda nam nije teško uvjeriti se, da taj ne dolazi toliko od naših neprijatelja, koliko od niskog stupnja obrazovanja, na komu se nahodi naš narod.

Nalazeći se u susjedstvu s Njemcima, mi do duše crpimo mnogo iz njihove književnosti i tim se koristimo. No budući da je nemački živalj u svemu neprijatelj našem, pa i u samoj nauci, to onda nije teško ponjati, da nemačka književnost i nauka ne može imati za nas toli velikog interesa, kao no ona naše slavenske braće: Rusa, Čeha i Poljaka. Međutim dok smo se mi ogradili tako zvanom „Kitajskom Stjenom“ — neznanja, ovoj našoj braći poznate su i naše narodne pjesme, i naša umjetnička književnost, a osobito povjestnica i običaji.

Iz toga uzroka okazuju se, da je za Srbe i Hrvate veoma nužno, upoznati se književnošću, a osobito poezijom sve svoje slavenske braće. Ali na žalost, do sad nemamo ni jednog ruskog, čehskog ili poljskog pjesnika sasvim prevedena, da bi mogli ocjeniti polet njihova genija.

Budući da sam uveren, da je Poljak Adam Mickijević kod svijuju zapadnih naroda tako isto uvažan, kao i Grk Omir, Rimljanin Virgilij, Italijan Dante, Englez Šekspir, Njemač Gete i. t. d., i da ima na slavenskom Parnasu malo pjesnika, koji se mogu s njim uporediti, — ja prevedoh njegovu glasovitu pjesmu „Konrad Valenrod,“ i prinašam ovo zrno na oltar naše srbsko-hrvatske književnosti, da bi se Srbi i Hrvati upoznali sa ovim najdragocijenijim biserom i proizvodom poljskog duha.

U književnosti svijuju slavenskih plemena nema osim „Smrt Smail-Age Cengića“ ni jedne junačke pjesme, koja bi se mogla uporediti s Mickijevićevim „Konradom Valenrodom;“ medju Mickijevićevim i Mazuranićevim eposom postoji samo ta razlika, da je djelo prvog veće i obširnije; ono iznosi preko šest pečatnih tabaka u velemkom oktavu.

Ona gospoda, koja si uzmu truda sabirati predplatu, dobiće 10. knjigu na dar, ili pak gotove novce.

Cena je knjige (na ljepoj hartiji) samo 40 novčića a. vr.

Novci se šalju na uredništvo „Naroda“ (u Novom-Sadu), i to per Postanweisung s tačnim označenjem, da se odpravljeni novac ne pomeša s predplatom na taj list.

Bez novaca ne daju se knjige nikome. Upisivanje ima mesta samo u Novom-Sadu kod trgovca Stevana Ratkovića.

Djelo se već štampa u štampariji dr. Jovana Subotića; ono će biti sasvim gotovo do 1. (odnosno 13.) julija, a do toga vremena traje i rok predplate. Upisnici u Novom-Sadu, a predplatnici u drugim mestima dobiće svoje knjige odmah s početkom julija meseca.

U Novom-Sadu na Sv. Trojicu 1871.

Daniilo Medić.